

የሰበአዊ እሴቶች በሑጁራት ምእራፍ

በተከበረው መጽሐፍ

لَقَدْ آتَيْنَا هٰذَا نَادِي رَبِّي اِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مِلَّةٌ اَبْرَاهِيْمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ

ለአለው ለዓለማዊ ጌታ ለአላህ ይገባው። ትርጉሙም («እኔ ጌታዬ ወደ ቀጥተኛው መንገድ ትክክለኛን ሃይማኖት ወደ እውነት አዘንባይ ሲኾን የአብርሃምን መንገድ መራኝ። እርሱም ከአጋሪዎቹ አልነበረም» በል።) ማለት ነው።

ብቸኛ ከሆነው ለሱም አጋሪ ከለለው አላህ በስተቀር በእውነት የሚገዙት አምላክ እንደሌለ እመሰክራለሁ። እንዲሁም በላቀው ሐዲሳቸው (እኔኮ የተላኩት የመልካም ምግባርን ለማሟላት ነው)። ያሉት ሰይዲና ሙሐመድም የሱ ባሪያና መልእክተኛ በመሆናቸውም እመሰክራለሁ። ጌታዬ ሆይ! በርሳቸው፣ በቤተሰቦቻቸው፣ በባልደረቦቻቸውና አስከ እለተ ቂያማ ድረስ በመልካም ምግባር በተከተሏቸው ምእምናን እዝነትህን፣ ሰላምህንና በረከትህን አውርድ።

ከዚህም በመቀጠል፡

ቅዱስ ቁርአን የመልካም ምግባርና የላቁ እሴቶች መሰረት የሆኑ በርካታ አንቀጾችን አካቷል። ይልቁንም እንደ ሑጁራት ያሉ የሰለጠነ ማህበረሰብ ለማዋቀር ሙሉ መርህ ያካተቱ ምእራፎችንም አካቷል። የሑጁራት ምእራፍ ስለማንኛውም ነገር ማጣራትና ማረጋገጥ እንዳለብን የሚያስተምሩና የመሳሰሉ በርካታ ጠቃሚ እሴቶችን አቅፋለች። ምእራፏ ጉዳዩ የሰዎችን ሁኔታና አቋም የሚመለከት ከሆነ በተለየ መልኩ ማጣራት ያለብን መሆኑን እንድህ በማለት ትገልጽልናለች፡

رَأَيْتُمْ اِذَا اللَّيْنِ اَمَدُوا وَاَلْجُلُوعِمْ فَاَسْقُوا بِمِيْنًا فَتَيَبُّوْا وَاَنْ تُصِيْبُوْا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوْا عَلٰى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِيْنَ

ትርጉሙም (እላንተ ያመናችሁ ሆይ! ነገረኛ ወሬን ቢያመጣላችሁ በስህተት ላይ ኾናችሁ ሕዝቦችን እንዳትጎዱና በሠራችሁት ነገር ላይ ተጸጸኞች እንዳትኾኑ አረጋግጡ።) ማለት ነው።

የእስልምና እምነት ሁሉም ነገር በእርግጠኝነት እንድዋቀር ያዘናል። እነሆ (በርሳቸው ላይ ሰላላም ይውረድና) ሰይዲና ሱለይማን እንድርማሚት የተሰኘው ወፍ አላህን ትተው በጸሓይ ስለሚያመልኩ ሰዎች ወሬ በነገራቸውና አርግጠኛም ወሬ ነው ባላቸው ጊዜ ቃሉን እንድሁ በደፈናው አልተቀበሉትም። ነገር ግን የማረጋገጥና የማጣራት ሂደቶችን የተከተሉ መሆኑን በልሳናቸው ቁርአን እንድህ በማለት አብራርቷል።

{ قَالَ سَتَطَّرُ أَصَدَّتْ أَمْ كَتَّ مِنَ الْكَانِبِينَ }

ትርጉሙም ((ሱለይማንም) አለ «እውነት እንደ ተናገርክ ወይም ከውሸታሞቹ እንደ ኾንክ ወደፊት እናያለን።) ማለት ነው።

ነብያችን (ሰ.ዐ.ወ.) ደግሞ (አንድ ሰው ወንጀል ለመፈጸም የሰማውን ሁሉ ማውራቱ ይበቃዋል) ብለዋል። ይህን ሐዲስ ሲያብራሩ ኢማሙ አነወደ እንድህ ብለዋል። እሱ በተልምዶ እውነትንም ሀሰትንም ይሰማል። የሰማውን ሁሉ ካወራ ያልሆነ ነገር ስለአወራ ወንጀል ፈጸመ ማለት ነው።። ከአለታት አንድ ቀን የሆነ ሰውዬ ወደዑመር አብድል አዚዝ ሄደና ሰለአንድ ሌላ ሰውዬ አውራላቸው። እሳቸውም እንድህ አሉት ከፈለግህ ጉዳህን እንመለከታልን። ወሸታም ከሆንህ።

{ إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنِإٍ فَتَبَيَّنُوا }

የምትለዋ አንቀጽ ከተቀሰቻቸው ሰዎች ትመደባለህ። ትርጉሚም (ነገረኛ ወሬን ቢያመጣላችሁ አረጋግጡ።) ማለት ነው።

እውነተኛ ከሆንክ ደግሞ።

{ هَآزَ مَآءَ بَافِيمِ }

የምትለዋ አንቀጽ ከጠቀሰቻቸው ሰዎች ትመደባለህ አሉት። ትርጉሚም (ሰውን አነዋሪንና በማሳበቅ ኼያጅን።) ማለት ነው።

በትፈልግ ደግሞ ይቅርታ እናደርግለሃለን አሉት። እሱም የምእምናን አዛዥ ሆይ ይቅርታ አድርጉለኝ ሁለተኛ ለዚህ ዓይነት ተግባር አልንቀሳቀስም አለ። እኛ ሁላችንም ስለማንኛውም ነገር ውሳኔ ከመስጠታችን ወይም ያገኘነውን ወሬ ሁሉ ከማሰረጨታችን በፊት ለማረጋገጥ ትኩረት ስጥተን ብንንቀሳቀስ አሉባልታ ወጤቱን ያጣ ነበር። ከሰዎች መካከለም ለመስፋፋት አቅም አይኖረውም ነበር።

ምእራፏ ካቀፈቻቸው መልካም እሴቶች ሌላው ደግሞ ከሀሜት መራቅ ነው። አላህ (ሱ.ወ.) እንድህ ይላል።

{ وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحْكَمُ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ

{ تَوَّابٌ رَحِيمٌ }

ትርጉሙም (ከፊላችሁም ከፊሉን አይማ። አንደኛችሁ የወንድሙን ስጋ የሞተ ኸኖ ሊበላው ይወዳልን? (መብላቱን) ጠላችሁትም፤ (ሐሜቱንም ጥሉት)። አላህንም ፍሩ። አላህ ጸጸትን ተቀባይ አዛኝ ነውና።) ማለት ነው።

(ከርሳቸው አላህ ይውደድና) አቡ ሁረይራ አንድህ ይላሉ። የአላህ መልክተኛ (ሶ.ዐ.ወ.) አንድህ አሉ። (ሀሜት ማለት ምን ማለት ነው?) ሰዎችም አላህ ያውቃል መልክተኛውም አሉ። እሳቸውም (ወንድምህን በሚጠላው ነገር ማንሳትህ ነው) አሉ። ፡ ከሰዎችም አንድ በወንድሜ ያ የምለው ነገር ካለበትስ? አለ። እሳቸውም (የምትለው ነገር ካለበት በእርግጥ አምተሀዋል። በሱ ያ የምትለው ነገር ከሌለ ደግሞ በእብላት ሰደበከው ማለት ነው) አሉ። ሰዎች ወገኖቻቸውን ለማማት የሚያደርሳቸው የራሳቸውን ወንጀል ዘንግተው የሌሎችን ወንጀል መከታታልን ሥራቸው አድርገው በመያዛቸው ነው። ነብያችን (ሶ.ዐ.ወ.) እንደህ ይላሉ። (ከናንተ አንዳችሁ በወንድሙ ዓይን ላይ ያለውን ጉድፍ በግልጽ ይመለከታል። ነገር ግን በራሱ ዓይን ላይ ያለውን ቀንዘል ይዘነጋል)።

ይልቁንም የሰው ልጅ ስለወንድሙ ክብር የመከላከል ግዴታ አለበት። ነብያችን (ሶ.ዐ.ወ.) እንደህ ይላሉ። (ስለወንድሙ ክብር የተከላከለ ሰው አላህ (ዐ.ወ.) በትንሳኤ ቀን አካሉን ከእሳት ይከለክልለታል)።

ምእራፏ ካቀፈቻቸው እሴቶች ለሌላው ደግሞ ሰዎችን ከማነውር መራቅ ነው። አላህ (ሱ.ወ.) እንደህ ይላል።

{ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ }

ትርጉሙም (ነፍሶቻችሁንም አታነውሩ።) ማለት ነው። ቅዱስ ቁርአን በቃልም ይሁን መተግባር ሰዎችን ከማነውር እንደህ በማለት አስጠንቅቋል።

{ وَلِي لِكُلِّ هُزْءٍ لُمُؤَدَةٌ }

ትርጉሙም (ለሃሜተኛ ለዘላፊ ሁሉ ወዮለት።) ማለት ነው። እነሱም እነዚያ ሰዎችን የሚያንጋሰሱ፣ የሚያነውሩና በሚጠሉትም ስም የሚጠሯቸው ናቸው። ይህ ዐረፍተ ነገር እነዚያ ሰዎች ከፍተኛ ጥፋት እንደሚጠብቃቸው በግልጽ ያመለክታል። (ከርሳቸው አላህ ይውደድና) አቡ መስዑድ የተባሉት ባልደረባ እንደህ ይላሉ። ፡ምጽዋት እንደንሰጥ በታዘን ጊዜ እየተሰላችን ነበር የምንፈጽመው። በዚያን ወቅት አቡ ዓቂል የተባለ ሰው ግማሽ ቁና አመጣ። አንድ ሌላ ሰው ደግሞ ከሱ እጅጉን የበለጠ አመጣ። መናፍቃንም አላህ የዚህን ሰው ግማሽ ቁና ምጽዋት አይፈልጋትም። ያኛውም ይህን ብዙ ገንዘብ የሰጠው ሰዎች አደረገ እንደሉት ነው በማት ሁለቱንም አነወሩ። ያንጊዜ እንደህ የምትለዋ አንቀጽ ወረደች።

﴿الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جَهَنَّمَ
يَسْتَخْرُونَ مِنْهُ مِثْلَ سُخْرِ اللَّهِ مِنْهُ مَوْلَاهُ مِثْلَ عَذَابِ الْآيِمِ﴾ .

ትርጉሙም (እነዚያ ከምእምናን በምጽዋቶች ፈቃደኛ የኾኑትን፣ እነዚያንም የትሎታቸውን ያክል እንጅ የማያገኙትን ሰዎች የሚያነውሩ፣ ከእነሱም የሚስቁ አላህ ከእነሱ ይሳለቅባቸዋል፤ (ይቀጣቸዋል)። ለእነሱም አሳማሚ ቅጣት አላቸው።) ማለት ነው።

የሑጁራት ምእራፍ ካካተተቻቸው መልካም እሴቶች ሌላው ደግሞ በሰዎች ላይ ከመቀለድ መራቅ ነው። እውነተኛ ምእምን በማነም ሰው ላይ አይቀልድም። አላህ (ዐ.ወ.) እንድህ ይላል፡

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونَ خَيْرًا مِّنْهُم وَلَا نَسَاءٌ مِّنْ نِّسَاءٍ
عَسَىٰ أَن يَكُونَ خَيْرًا﴾

ትርጉሙም (እናንተ ያመናችሁ ሆይ! ወንዶች ከወንዶች አይቀልዱ። ከእነርሱ የበለጡ ሊኾኑ ይከጀላልና። ሴቶችም ከሴቶች (አይሳለቁ)። ከእነርሱ የበለጡ ሊኾኑ ይከጀላልና።) ማለት ነው።

ሃማናታችን በሌሎች ጉዳት የሚያደርሱን ነገሮች በሙሉ ከልክሎናል። ነቢያችን (ሶ.ዐ.ወ.) ቃልም ይሆን ተግባር እንድሁም ምልክታ ሰዎችን ከሚጎዳ ነገር ሁሉ ከልክለዋል። በአንጻሩም በሰዎች ዓይን ላይ የአንድን ሰው ደረጃ ከፍ የሚያደርግንና ትሩፋቱን የሚያጎላን ነገር ሁሉ ያሳውቁለት ነበር። ኡሙ ሙሳ የተባሉት ባልደረባ እንድህ ይላሉ፡ አንድ ቀን ዓልይ ዘንድ ስለአብዱላህ ኢብን መስዑድ ተነሳ። ያን ጊዜ ዓልይ በርካታ ትሩፋታቸውን ዘረዘሩ። ከዚያም አንድህ አሉ፡ አንድ እለት ለጓደኞቻቸው ትምር ለማውረድ ወደዛፍ ወጡ። እነሱም የእግራቸውን ቅጥነት ባዩ ጊዜ ሳቁ። በዚያን ወቅት የአላህ መለክተኛ እንድህ አሉ፡ (ምን ያስቃችኋል? እሱ በትንሳኤ ቀን ሚዛን ከኡሁድ ተራራ የከበደ ይሆናል)።

ይህን ቃሌን ተናገርሁኝ ለኔና ለናንትም ከአላህ ዘንድ ምህረትን እለምናለሁ።

* * *

ምስጋና ለአለማቱ ጌታ ለአላህ ይገባው። የአላህ እዝነትና ሰላምም በነቢያትን በአላህ መላክተኞች መደምደሜያ በሰዲና ሙሐመድ በቤተሰቦቻቸውና በመላ ባልደረቦቻቸው ይውረድ።

ሙስሊም ወንድሞች

የሱዳን ምእራፍ ካቀፈቻቸው እሴቶች እጅጉን ታላቁ ደግሞ ወንድም አማማችነትንና ከሰዎች መካከል የማስታረቅ መርህ ከፍተኛ መሆኑን መጠቆሚ ነው። አላህ (ሱ.ወ.) እንድህ ይላል፡

{إِنَّمَّ الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ}

ትርጉሙም (ምእመናኖች ወንድማመቻች ናቸው። በሁለት ወንድሞቻችሁም መካከል አስታርቁ። ይታዘንላችሁም ዘንድ አላህን ፍሩ።) ማለት ነው።

የዚህ ዓይነቱ የማስታረቅ እሴት የጠነከረና በመቻቻል የታነጸ ማህበረሰብ ለማዋቀር ታላቅ ሚና አለው። እሱም ለማንኛውም ግጭትና አለመግባባት ፍቱን መድሃኒት ነው።

በቤተሰብ ማእቀፍ ዙሪያ ከባልና ሚስት መካከል አለመግባባት ሲፈጠር በራሳቸው መፍታት የማይችሉበት ደረጃ ከደረሱ ከመካከላቸው የማስታረቅ ብቃት ያለው ሰው እንዲላክ ቁርኣን አንድህ በማለት ያዘናል፡

{وَأِنْ خِفْتُمْ شِدَّ قَاقٍ بَيْنَهُمَا فَأَبْغُوا حَكْمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكْمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يَرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا} .

ትርጉሙም ((እናንተ ዋቢዎች) የመካከላቸውንም ጭቅጭቅ ብታውቁ ከቤተሰቦቹ ሽማግሌን ከቤተሰቦችዎም ሽማግሌን ላኩ። ማስታረቅን ቢሹ አላህ በመካከላቸው ያስማማል። አላህ ግልጽን ዐዋቂ ውስጥንም ዐዋቂ ነውና።) ማለት ነው። ይህ ዓይነቱ የማስታረቅ መንፈስ ወደማህበረሰቡም የሚሸጋገር መሆኑን አላህ (ሱ.ወ.) እንድህ በማለት ያመለክታል፡

{لَا خَيْرَ فِى كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلاَّ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ فَسَوْفَ نؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا} .

ትርጉሙም (ከውይይታቸው በምጽዋት ወይም በበጎ ሥራ ወይም በሰዎች መካከል በማስታረቅ ከሚያዙ ሰዎች ውይይት በስተቀር በብዙው ውስጥ ደግ ነገር የለበትም። ይኸንንም (የተባለውን) የአላህን ውደድ ለመፈለግ የሚሠራ ሰው ታላቅ ምንዳን እንሰጠዋለን።) ማለት ነው። ነብያችን (ሱ.ወ.) የማስታረቅን ታላቅ ምንዳን ሰዎችን የማጣላት አደጋን እንድህ በማለት ገጸዋል፡ (እኔ ከሰግደትና ከምጽዋት ስለሚበልጠው ታላቅ ደረጃ አልነግራችሁም ወይ?) አሉ። ሰዎችም የአላህ መልክተኛ ሆይ! ይሁን ይንገሩን አሉ። እሳቸውም (ከሰዎች መካከል ማስታረቅ ነው። ሰዎችን ማጣላት ደግሞ የሚላጭ ነገር ነው። ጸጉርን ይላጭል ማለቴ አይደልም ነገር ግን ሃይማኖትን ይላጭል ማለቴ ነው) አሉ።

እውነተኛ ሙእሚን ማበጀትንና ማስታረቅን የህይወቱ ስርአት የሚያደርግ ሲሆን እሱ ባለበት ቦታ ሁሉ ደግ ነገር ይኖራል። ነብያችን (ሱ.ወ.) እንድህ ይላሉ፡ (ከሰዎች መካከል የደግ ነገር መከፋቻ የመጥፎ ነገር መዘጋጀት የሆኑ አሉ። ከሰዎችም ደግሞ የመጥፎ ነገር መከፋቻ የደግ ነገር መዘጋጀት የሆኑ አሉ። አላህ የደግ ነገር መከፋቻን

በእጁ ያደረገለት ሰው ደስ ይበለው። አላህ የመጥፎ ነገር መክፈቻን በእጁ ያደረገበት ደግሞ ወዮለት)።

ጌታዬ ሆይ ወደመልካም ምግባር ምራን። ያለንተ ወደመልካም ምግባር የሚመራ የለምና። ከኛም መጥፎ ጠባይን አስወግድልን። ያለንተ መጥፎ ጠባይን የሚያስወግድ የለምና። ሀገራችንንም ከመጥፎ ነገር ጠብቅልን። አሜን።